

يىل : ۱ صاى ۱۲

يىلانغى

عثمانلى مملەكتى ايچىن ۲ غروش
روسىيە عجمستان ايچىن ۲ روبلە
باشقا مملەكتلر ايچىن ۵ فرانك

صايدىسى ۱۰ پارا

تۈرك سۆزى

خەلق دۈغرو كىتمەك ، خەلق ايچىن چالېشەق . . .

ھەفتە ۲۶ « تۈرك يۈردى » تەرجىمە قىلىنغان

مەدەنىي جەلال ساھىر

ادارەخانى

استانبولدا نۇر عثمانىيە
جەدە ۴۰ نۇمىرولى
« تۈرك يۈردى »

پنجشنبه ۲۶ ھىزىران ۱۳۳۰

بۇ مەتبەئەنى تەييارلىغان

مەتبەئە : كەلەرك مەتبەئە نەدر ، ھەمىر سەيف الدىن * جەمەئەت دەررەلىمىزدىن : تۈركىي بىياز قاتلى : آقا كۈندۈز * شەرىق : قوشما ،
تارىخان * اسكى ادەبىيات لىسانى و تۈركچە ، ھەسن قورقۇد * قاچاق ھەسن ، (ھەكايە) ھەمىر *

ایدهر . تورک تجویدینه گوره آهنگنی ده گیشدیردیکدن
صوگرا معناسنی ده ده گیشدیردی .

مثلاً « مکتب ، شفق ، تسریر ، صدا » کله لرینه
باقالم . بو کله لرک تورکجه معنالی باشقا ، عربجه معنالی
باشقادر .

تورکجه مکتب : ایچنده درس اوقوناجق بریر
دیمکدر ، عربجه مکتب : ایچنده یازی یازیلاچق بریر .
تورکجه شفق : کونش دوغمازدن اولکی آیدینلقدرد .
« شفق آتدی . داهای او بویامادم . » دیرز . عربجه شفق
کونش باتدقدن صوگرا کی آیدینلیقدرد .

تورکجه تسریر : سهویندیرمکدر . عربجه تسریر :
یاری بلنه قدر صویه دالمقدرد .

تورکجه صدا : سس دیمکدر . « بوغوق بر صدا
ایله سوزه باشلادی » دیرز . عربجه صدا سس ده گیل ،
سسک عکسی دیمکدر .

تورکجه اهمیت ویرمهین ، تورکجه ننگ وارلغنی انکار
ایدهن قرون وسطی مفهومیچیلری بوگون تورکجه له شمش
اولان بو کله لرک تورکجه معنالی یی گیش ، عربجه
معنالی رینه دوغرو دیرلر . حالبوکه لسانمزه بو کله لرک

تورکجه معنالی دوغرو ، عربجه معنالی یا گیشدر .
تورکجه یه گیل کله لرک معنالی عرب و عجم قامو .
سارنده ده گیل ، تورککک لسانی وجدانندهدر .

عربجه ، عجمجه کله لرله برابر تورکجه کله لرکده
معناسنی عرفک ، شائیتک ویردیگی معنادر . تورکجه
نه قادار چوق کله لر واردرکه اُسکی معنالی بوگون
تامایله ده گیشمیشدر . بوگون ، بوگونکی حقیقتک ،
یعنی عرفک ویردیگی معنا دوغرودر ؛ اُسکیسی یا گیش .

نتیجه : — تورکجه ده کی کله لرک معنالی اُجبی
قاموس کتابلرنده ده گیل ، اولری آلوب ایسته دیکی گبی
کندینه مال ایدن لسانی وجدانندهدر . اُی گنجلر !
آرتیق اول زمان قالبورصامان عالمی گبی گوزلریگزی
اُجبی قاموسلره دیکمه ییگزی سزی ایچنده یاشاتان حقیقتی ،
شائیتی ، عرقی تدقیق و ترصد ایدیکز . شیوه گز ، صرقتز ،
نحو گز ، اسلوب گز گبی ، کله لرک گزک اُک دوغرو و مکمل
معناسنی ده اوراده بولاجقسکز .

عمر سیف الدین

تورکک بیاض قاتلی

اهمائی در دلیرمزه

ایتالیانلر ، طرابلسده طور اغمزی اُزیوردی ؛ بز بوراده آخلاقسزلغک اُتواعتدن گردنلیکلر طاقوب طاقیشدیر .
ییوردق .. فقط ئولیوردق و ایشته ئوله دک .

دردت دوشمان قاپیمزه دایامش عرض و ناهوسمزی چیگنه یوردی ؛ بز بوراده آخلاقسزلغک نیجه چشیدن
دیباچه لر ییچوب گییوردق .. فقط ئولیوردق و ایشته ئوله دک .

اقتصادک نیجه سی ، آغزیمزه بر لقمه اُکمک اوزاتوب چکدرک آلا ی ایدی یوردی ؛ بز بوراده آخلاقسزلغک
بومبورتنی اوتوموبیلله کاغذخانه صفاسی یاییوردق .. فقط ئولیوردق و ایشته ئوله دک .

لکن ، بوگون ئولیوروز !

آت یزنک ، قلیچ قوشانانک ، کورری کچنکدر .

بوگون آدیله صانیله ، جان چکیشیورز ! اُجل ؛ قورققلقدن ، آخلاقسزلقدن ، جهلدن و قانسزلقدن یوغورولش
ایکی دوداغمزک آره سنده بر نفس گبی دورویور . چیقماق اوزره در ! خبر یگزی و خبریمز اولسون که جانمز چیقماق
اوزره در !!

بر قاتل ؛ مدھش ، قورقونج ، اُلندن قورتولمسی بک کوچ بر قاتل ؛ قیزیل گوزلی و بیاض صوراتلی بر قاتل ئوز
تورکک یوره گینی قاورامش صیقماق اوزره در . خیر ، صیقور ، اُزیور و نره ده ایسه ..
فقط امداد ! فقط امداد یوقی ؛ ملت محبتی ، ایکی قافیه نک قویروغنده آرایان شاعرلر ! قورتارماق ایچون
فریاد ایدیکز !

ملت محبتی ، اویدورمه بر ماصالک سرلوحه سنده قووالایان اُدیبلر ! قورتارماق ایچون هایتیر یگزی !
یوره گینی قاتل بوغمقدن اولان تورکک پارسیله آروپاده تحصیل ایدن دوقتورلر ! قورتارماق ایچون صالیر یگزی !
دها کیم وار ؛ خواجه لر ! عالم لر ! واعظ لر ! بر یگزی درس گزله ، بر یگزی علم گزله ، بر یگزی سوز یگزیله هجوم ایدیکز !
صوگرا هر کیم وارسه چاغیر ییورم : مبعونلر ! بودجه دن اول او بیاض قاتلک نیجه سی آلتنده قیورانان ملتی
دوشونمکز ! اعیانلر ! مجلسک فسختدن اول قرق سنه سزی بسله یی ملتی دوشونمکز ! وکلا ! رجال ! پولیس !
زاندارمه ! قانون ! دستور ! کیم وارسه گز ، قولگزی ، او هیج کیمسه یه اولمادیغ و یالگزی بومسئله ده ، بویله مسئله لرده
اُک حقیر قولگزی اولایم ؛ رفق ایله ، نصیح ایله ، زور ایله ، قهر ایله ، استبداد ایله ، ظلم ایله یورویگزی و تورکی بوقاتلک
اُلندن قورتاریگزی !!

بیلیگکزه بوقهر و ظلمگزی ، باشقه لرینه بگزه من ، نتیجه سی سعادت و فلاح در ! اویباض قاتل ، تورکی ده ویرمش
اُولدورویور ! جهانلری ییقان ، انسانلری ییقان ، بلدلری ییقان ، سلطنتلری ، مدینتلری ییقان ، تاریخلری ییقان
بیاض قاتل ایش باشنده .. تورکی ، تورکک سلطنتی ییقور . و بیلیگکزه تورک و تورک سلطنتی ییقیلنجه عثمانی
سلطنتی ، مسلمان سلطنتی و بوتون مسلمانلق ییقیلر ...

بیاض قاتل ! بیاض قاتل ! .. بونک کیم اولدیغنی صورمه حاجت وارمی ؛ نه وطن دوشمانی ، نه سیاحت
دوشمانی ، نه پاره دوشمانی .. دوغرو دن دوری یه جان ، اصل ، ماهیت ، ملت دوشمانیدر او ! بیاض قاتل ! بیاض
قاتل دیمک : اسپرتو دیمکدر . یعنی راقی ! راقی ! راقی ! ..

بو قادار هیجانه ، بوقدر تلاشه ، فریاده سببی آری یورسکز ؛ ایشته سزه بیگلرجه ، یوز بیگلرجه اُمالی ؛
حتی فائق اُمالی آره سنده اُک صوُک ، اُک یگزی و اُک حقیقی بر حکایه جک : قیمتلی بر آرقداشم معارف و طیفه سی
دولایسیله برقچ گون اول طشرده ، همان بورنمک اوجنده بر کویه گیدر ، او آگلادی ، بن عیناً نقل ایدیورم :

— کوی آلمش خانه لی و تماماً تورک ایدی . کنارینه گلدیگمز زمان داوولر چالیوردی . کویک اُرکک ده نیله بیله جک
یگرمی اوتوز کشیسی اوطور مشلر ، دوگون صفاسی ایدیورلردی . سلاملاشدق . بر گوسته ردیلر . ایکی دقیقه
صوگرا ایکی کویلی ، اُلارنده برر غار تنکسه سی اولدیغنی حالده حاضرونی دولاشدی ، هر کس بر مشربه بر تنکهنه ،
بر مشربه دیکر تنکهنه ایچیسوردی . بن بو غاز تنکهنه لی اکرامک ایچ یوزینی آگلانمی مراق ایدی یوردم . نهایت
بزده گتیردیلر . برده نه گوریم ؟

اوگده کی تنکهنه جام قیرینی اولدیغنده شهه اولمایان راقی و آرقه تنکهنه ده منزه سی .. منزه سی ده نیجه طور شو
فلان ظن ایتیه گزی ، نه در بیلیورمیسکز ؛ سوله ییم : پکمز ! . اوت پکمز ! .

آت جانلر قمره صرکرا آهیر قایمانیر .

— حسن ، نوبته !

بر قیملدانه ، بر ایگله ییش ، اوندن صوگرا دها
چوق اولومک کلمه سنی ایسته یین بر قایقینه ایله حسن
دوغر ولدی . گوزلرینی اوغوشدیریور . فقط بر دورلو
آچامیور . .

اونباشینک گیتدکجه صبری توکنه رک :

— حسن ! بن شیمدی سنک مخمور لغکی آچارم
دیور وحتی قولدن اویله بر صارصیورکه !. اُک طاشدن
یوره کلر بیله بونک قارشینده اُریر . خاییر! اونباشی
اویله دوشونمیور . او ؛ وظیفه سنی ایفا ایدن بر آدم
کپی گنیش بر نفس آلاق یرینه اوطوریور وگیجه نک
یارینی دولدورمق ایچون توتون ایچمکه باشلیور . بز
تر بو اونباشی یری رنده راحت بر اقره ق حسنی اوگره نمکه
چالیشالم :

حسنه بر گویده تر . کنیدیسی یاقیندن طانیرم . اوکسوز
کویمز مدینتدن اوزاق درلو درلو خسته لقلرک یوواسیدر .
ایشته بویله بر گویده سیگیلی بر آنا و جاهل بر بابادن
دنیا به کلن حسن دها سودده ایکن خیر چینقله او
خالقنی اوصاندریورددی .

حسنک بویوک بر آنه سی واردی . حسن بر آز
بو بوبده قونوشمغه باشلادینی وقت بیوک آنه سی حسنی
اُکلندیرمک ایچون گیجه لری اوگا یدی باشلی دیو ، جن ،
پری ، اولیا ماصاللری سویله ردی . حسن بوماصاللری
دیگله یه دیگله یه قورقاق اولمشدی . قراکلقده بر آدم
دیشاری یه چیقه مازدی . حسنی وقتنده مکتبه ویردیلر .
فقط او ؛ قرائتی گوچلکله سوکه بیلیدی . تجوید ایسه
اونک ایچون معما گپی قالدی گیتدی . کویلرند بر جامع
واردی . سمتنه هیچ کیمسه اوغرامیورددی . امام یازین
تارلاسنده چالیشمقدن ، قیشین اودون دیوشیرمکدن
جامعی تمیزله مکه ، نماز قیلمغه وقلدیرمغه وقت بولا .
میورددی . حسن مکتبده اوگره ندیگی قرآن اوقومسینی ده
اونوتمشدی . دینه بویله یابانچی قالدینی گپی تورکله گنندن ،

آند قاطیر دهره شیر ، آراده اولاره اشک اولور .

دنیا سندن ده خبری یوقدی . مکتبده تورکجه نامه برشی
اوگره نه مه مشدی . حرکه سز و سس سز حرقلرله یازیلان
قارغاجق بورغاجق تورکجه کله لری اوقومغه بر درلو گوجی
یتمیورددی . بویله جه حسن نه بر غازه ته اوقویه بیلیور ،
نده ایکی سطر بر مکتوب یازه بیلیورددی . کویلرند
اوز تورکجه نه بر کتاب نه بر غازه ته یوقدی . کویلرینه یاقین
باشقه بر روم کویندن اولان روم دلیقانلیرله گوروشه
گوروشه حسن کنیدی دینلی ، کنیدی صوی قانک
عادتلرینی ، دستانلرینی ، تورکیلرینی اونوتمغه باشلا .
مشدی . حسن کویک اُک یاراماز بر چوجوغی اولدی .
گون طوغارکن اُدن چیقار ، بر گون بریسنک اُینه طاش
آتار . بر گون بریسنه بیچاق چکر ؛ حاصلی محله ی ،
کوی خلقی حسندن بیقمش اوصانمشلردی . بر گون
کویک ایلری گلنلری طویلانه رق باباسنه شکایتده بولوندیلر .
بونک اوزرینه باباسی حسنی چفتچی یامی دوشوندی
وایرتسی گون اُله بر چفته طاقیلی صبانی ویره رک تر لایه
گونده ردی . یاراماز حسن تارلالردده اوصلودورمادی .
صامان ییغینلرینی یاقغه ، باغلی ، بوستانلری صویغه
باشلادی . ینه بر گون بویله او بیتمز توکنمز یاراماز .
لقلرندن صوگرا بر آغاجه بنبوب اولماش یمشلی یدی
وصوایچوب طوپراغی یاش یشیلکلرده اوزاندی ، یاندی .
حسنی او گون اُینه اولو گپی گتیردیلر . اوزون بریل
خسته یاندی . اوندن صوگرا قالقیدی ، فقط بر دها
ایصیتمه دن بلنی دوغرو لته مدی . باباسی حسنی یوسفر
کنیدی بر بردو کانه چراق آلدی . دوکان سرسری حسنک
روحنی صیقدی . قومشو دوکانده کنیدی قافاسنده کی
چیراقلر ، قالفه لرله برلشهرک گیجه گوندوز چاپقینلقده
دولاشمغه ، وقت وقت باباسنک دوکانده کی صدیقندن
پاره آشیرمغه ، سرخوشلغه باشلادی . باباسی حسنه باشقه
بر کویدن اوکسوز گوزل بر قیز بولدی . قصبه ده تجار
لئونیدیسسه بورجلانه رق حسنی اولندیردی . حسن
طیشاریده یاپدقلری کوتولیکلری یوسفرده قاریسه

یایپوردی . حسن باباسی ، آناسی ، قاریسی وبتون کویلی
ایچون بر بلا کسيلمشدی . بر بر صنعتی هنوز لایقيله
اُوگره نه دن و تجار لئونیدیسسه بوزجلرینی اودمه دن باباسی
گوجندن تولدی . بر آز صوگرا آناسی ، دها صوگرا
قاریسی تولدی . حسن سیب سیوری قالمشدی . او وقت
اطرافنی قوپوقلر صاردی ؛ بویکی احبابلردن بری بر
گون حسنه دوستلق نشانه سی اولق اوزره بر لوحه
کتیرمشدی . لوحه تعلیق یازی ایله مسکینجه قناعت
وتوکلی توصیه دن صوگرا « نه لازم کار بنم » سوزلری
یازیلی بر طاقم دلی صاحبلرندن عبارتدی .

دوکانک دیوارلری بوگا بگزهر لوحه لرله دوناندقجه
مشتیریلر آزالیوردی . حسن اورالرده ده گیل . آقشام
اولدیمی دوکانتی قاپار ، احبابلرله بر او بوشادیر ، صحبت
قورارلردی . بر گیجه ینه بویله طویلانه رق ایچکی
ایچرلرکن ایچلرندن بری سوزی کرامته دوکدی و آکلامغه
باشلادی :

— ای آرقداشلر ! راقی حرام ایتمشلر اما
یا کلش . بزم کویده کی سرخوش ولی مصطفی یوقی ؟
(بولی ده گیل دلی مصطفی در . باباسنک طوپراقلرینی
سرخوشلق و قارله باطیردقن صوگرا ایشی ، قورنازلغندن
دلیلکه دوکدرک جاهل خلقدن دیله ندیگی بش اون پاره
ایله میخانه ده هر گون زهرلنن باشنده کلاه صیرتنده بر
جه و آرقه سنده بر سوری کویک سوقاق سوقاق
دولاشان بر آدم) یونان محاربه سندن دون بر عسکر
(بو عسکر کده اسمی وار ، جسمی یوق) محاربه ده
یشیل جبهلی آدملرک باشنه گچن و دشمنه صالدران
مصطفی بی گورمش .

ایچندن بری آتیلارق :

— اوت ، اوت ! دوغرودر . محاربه زمانلرنده
ولی مصطفی کوپری باشنده عصاسیله محاربه ایدر گپی
اشارتیر یامشیدی ده بتون کویلر کنیدیسنه گولمشدی .
مگر کرامت ایمش .

هپسی بردن :

— حقیقه کرامت ایمش !

دیدیلر و اوکیجه محبت بویله قاپانمشدی . اوندن
صوگرا بزم حسن هر گون دوکانندن جزئی اولان
قازانچنک یاریسنی بر دلی یه ویرمه یی عادت ایتمشدی .

گونلر بویله گچیوردی . بر گون تجار لئونیدیس
کویه گلدی و دوغروجه حسنک دوکاننه گتیدی . حسنک
تی بگزری آتمشدی . تجار قصبه یه دوندو کندن درت بش
آی صوگرا حسنک اوی ، تارلاسی ، دوکانی هر شیشی
صاتیلیدی . حسن اُنده کینی آووجنده کینی توکته تیورددی .
عسکرلک ده گلمشدی . ژاندارمه لر شیمیدی حسنی
آریورلردی . حسن گیری قالان بر قاق آرقداشیله
طاغلرده بر قاق گون دولاشدقن صوگرا قومشولری
اولان روم کوینه گیده رک بر او بوشاتشلر ، فاحشه
اویناتیورلردی .

بو ، روم فاحشه سندن دولای آرالرنده گورولتو اولدی .
آرقداشلر حسنه ایچه بر کوتک آتیدیلر . ژاندارمه لرده
بونو خبر آلمشلر ویتشمشلردی . حسنی یاقالادیلر و عسکر
ایتیدیلر .

۱۳۲۸ سنه سنده حسنی قرق کلیسایه گیتمک اوزره
طابوریه مقری کوینده کوریورز . .

حسنک یانه بر اجنبی غزته بخاری یاقلاشهرق
صورمغه باشلادی .

— نره دن گلیورسک ؟

— قونیه دن .

— نره یه گیدیورسک !

— بیلمیوک .

— نه یامغه گلدیگز ؟

— اُسکر ایتدیلر .

— کویده نصل یاشیوردک ؟

— آه... چوق آیی ، گون گیجه قیز اویناتیوردق .

— دونمکه نیتک وارمی ؟

آت بولور ، اُسکر بولور نماز .

بو، فجیع .. فقط بوتدن فجیعی وار: بو آلتش خانەلی کوپک دوگونده بولنان بویکرمی اوتوز ارکگی اوچ گونده قاچ غاز تنکه دولوسی راقی ایچمشلر، تخمین ایدە بیلیرمیسگنر؟

تمام اون بش غاز تنکه سی !!.. آدام باشنه یدی اوقه سکسان درهم راقی دوشویور .
 نهی! آرتق فریاد، استمداد، هیجان محق اولمازمی؟ ازمیری بویله، قسطنیونسی بویله، آنقره سی بویله،
 وباشدن آشاغی هریری بویله ایکن انسان ناصل هایقیرماز؟ و تکرار ایدیورم: تورکک بیاض قاتلی بوسلطنتک
 تملرینه قازمه ی وورو یور، یا اونی اولدوروگنر! یا او، تورکی وهرشیی اولدوره جک!

آنا کورموز

أسکی ادبیات لسانی و تورکجه

عربجه و عجمجه ترکیلرک قاریشدینی أسکی ادبیات
 لسانده تورکجه نك، بو چوق گوزل، سويلی و آهنگلی
 لسانمک اداسی، شیوه سی یاشایماز.

هله عروض .. تورک شیوه سنک اک قورقونچ بر
 دوشمانیدر! أسکی ترکیبی شاعرلردن توفیق فکرت بک
 بیله عروض سبیلله تورکجه شیوه سنه رعایت ایدمه مش،
 اونی اهماله مجبور اولمشدر.

تورکجه ده وجودی انکار اولونامایان خصوصی
 وبارز بر آهنگ واردر. خفیف باشلایان کله لر خفیف،
 آغیر باشلایان کله لر آغیر بیتر.
 کله لره یاپیشان أداتلرکده ایکیشر شکلی واردر.
 آغیر خفیف ..

مق، مک.

جق، جک.

ده، ده (دا).

دن، دن (دان) گپی.

مثالر:

صارمق، سرمک.

صاراجق، شره جک.

آندره دوشنه نیمار کرک، دوه دوه دوشنه قازمه کورمه ک

أوده (ده)، سرایده (دا).

أودن (دهن)، سرایدن (دان)

قونوشورکن اصلا خطا یاماز، «دا» دییه جک یرده
 «ده» «جق» دییه جک یرده «جک» «دهن» دییه جک
 یرده «دان» دییه یز. فقط أسکی ادبیات لسانیه یازارسق
 «دا» یرینه «ده» دیمکده بئس کورمه یز... چونکه أسکی
 لسانده تورکجه نك، آهنگنک، شیوه سنک اهمیتی یوقدر.
 وارسه یوقسه عربجه، عجمجه ... تورک اولدیغمز ایچین
 حقلی بر تمالله حتی قوللانیدیغمز عربجه، عجمجه کله لر ده
 هضم ایتمه متز، تورک تجویدینه اویدورماز لازم ایکن
 بز عکسنه کندی گوزل کله لریمزی و أداتلریمزی آجیادن
 بوزار، عرب و عجم کله لرینه قافیه دوزمگه قالقارز.

باشلی باشنه بر لسانی اولمایان بر ملتک مستقل بروطنی
 اولمایاجنی گپی مقدس آنا لسانی - آهنگیله، شیوه سیله،
 طبیعتیله، خصوصیتیله، تجویدیله - سومه ین بر ملت
 وطنی ده سومه ز. حتی چوقلریمز گپی - وطنک نه
 اولدیغنی بیلمه ز.

عربجه، عجمجه ترکیلی شعرلر نشر ایدره ک أسکی
 صنعی ادبیات لسانک آتشین بر مدافعی کیلیمش «پیام ده»
 ینه بر شعر وار: شفق و طیوق ..

محترم شاعر آغیر اوقونماسی ایجاب ایدن «تماشا»
 کله سنک نهایتده «ده - دا» أداتی «ده» گپی خفیف
 قوللانیور و «آزاده» یه قافیه یاپیور.